

Tuinenroute (Foto: Mirjam van Zweeden)

Een Heuvelrugtuin bestaat voor minstens 60% uit groen en biedt beschutting voor vogels en insecten. Je vindt er een mix van inheemse bomen, struiken en vaste planten en er wordt gifvrij getuinierd. Regenwater wordt zowel opgevangen als geïnfiltreerd in de bodem. Zo levert iedere Heuvelrugtuin een positieve bijdrage aan het klimaat, de lokale biodiversiteit en voldoende drink- en grondwater.

Het succes van de Heuvelrugtuin

Tekst: Frederike van der Kooij

Onder het motto 'Maak van jouw tuin een stukje Nationaal Park' heeft de campagne Jouw Heuvelrugtuin in de afgelopen zes jaar bewoners van gemeenten rondom de Utrechtse Heuvelrug geïnspireerd om hun tuin te vergroenen met inheemse planten. Als betrokken groenprofessional van het eerste uur heb ik kunnen ervaren wat deze campagne zo succesvol maakt op gebied van bewonersparticipatie, natuureducatie en kwalitatieve vergroening. De schaalbaarheid van het project heeft zich inmiddels ook bewezen door soortgelijke campagnes in de rest van Nederland: Jouw

Duintuin, Groene Tuinen en Tuinen van Texel.

Samenwerking

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug zag de natuur in het nationaal park onder druk staan door de weersextremen, recreatiedruk en versterking van omliggende gebieden. In samenwerking met IVN natuureducatie en Natuur en Milieufederatie Utrecht werd de campagne Jouw Heuvelrugtuin uitgewerkt, met als doel de inwoners van dit gebied meer betrokken te maken bij hun leefomgeving en de tuinen als stepping stones tussen verschillende natuurgebieden te benutten. Binnen het project is het Natio-

naal Park verantwoordelijk voor de communicatie, IVN voor het uitvoeren van lokale acties, de Natuur en Milieufederatie voor de projectleiding. De aangesloten gemeentes zorgen voor de financiering.

Online start

De campagne startte in het najaar van 2020 met twee voorbeeldtuinen en de lancering van de Heuvelrugtuincursus in drie gemeenten. De geplande activiteiten moesten echter aangepast worden toen Corona in 2020 zijn intrede deed. De geplande fysieke lezingen werden omgevormd tot webinars, en wat bleek? Ze waren een groot succes! Vaak

Voorbeeldtuin
Hoenderdaal (Foto:
Heuvelrugtuinen)

luisterden wel zo'n 200 mensen van achter hun computer mee naar professionals die iets vertelden over water op de Utrechtse Heuvelrug, inheemse planten, dieren naar je tuin lokken of regenwater afkoppelen. Het enthousiasme van de deelnemers was groot, want nadenken over eigen tuin bracht hen afleiding in deze afgezonderde tijd.

Wild & Inheems

In de plantenlijst die voor de campagne is samengesteld staan planten die van nature goed op de Heuvelrug groeien. Maar deze inheemse soorten zijn niet breed verkrijgbaar bij reguliere tuincentra en kwekers. Daarom werd tijdens de voorbereiding van de campag-

ne gezocht naar een kweker met voldoende capaciteit om op grote schaal inheemse planten te kweken en te distribueren. Een samenwerking werd gevonden met Griffioen Wassenaar en Cruydt-Hoeck; Griffioen kweekt de inheemse, autochtone zaden van Cruydt-Hoeck op en distribueert deze naar deelnemende tuinentra. Het was nog spannend of de nieuwe kweeklijn op tijd klaar zou zijn voor de eerste plantenactie in voorjaar 2021. Het lukte en de deelnemende tuinentra konden een basissortiment van zo'n 25 soorten in de Wild & Inheems-lijn presenteren. In de opvolgende jaren is het sortiment geoptimaliseerd en uitgebreid. Inmiddels zijn de planten in het hele land te koop.

Allerlei activiteiten

De Dorpsmoestuin in mijn woonplaats Maarn werd een Heuvelrug-voorbeeldtuin. Een overwoekerde hoek van de moestuin werd leeg gemaakt en ingeplant met uitsluitend Heuvelrugplanten. Daarnaast werden in 2021 maar liefst nog 15 voorbeeldtuinen geopend en werd samenwerking gezocht met lokale groene groepen en vrijwilligers. Na de 'start met stille trom' in Coronatijd konden er vanaf het najaar van 2021 gelukkig weer diverse live activiteiten georganiseerd worden. Bewoners proefden streekproducten tijdens het Heuvelrug Tuinfeestje, kregen 'les' in afkoppelen van regenwatergroe Lanny Olie en konden gratis inheemse bomen ophalen tijdens de uitdeeldagen van Plan Boom Utrecht.

Olievlek

Vanaf die tijd is de campagne als een olievlek uitgebreid over alle aangrenzende gemeenten van de Utrechtse Heuvelrug. Op veel plekken kun je even een (openbare) voorbeeldtuin inlopen om inspiratie op te doen of een paar inheemse planten kopen bij jouw lokale tuin-

De campagne in cijfers (2025)

- 9 deelnemende gemeenten en waterschappen
- 11 deelnemende tuinentra
- 27 voorbeeldtuinen
- 21 betrokken groenprofessionals
- > 900 bewoners volgden de cursus
- 6 afkoppelcoaches
- 30 actieve vrijwilligers van lokale milieu- en natuurgroepen
- > 1600 volgers op social media
- > 2600 lezers van de nieuwsbrief
- > 400 aangemelde Heuvelrugtuinen

Verkoop in het tuinentrum (Foto: Heuvelrugtuinen)

Activiteiten Heuvelrugtuinen

- Gratis e-learning voor bewoners (incl. checklist en plantenlijst als handige tools) met Heuvelrugtuincoaches die de cursisten begeleiden
- Webinars voor bewoners
- Vergroeningsacties sociale huur in samenwerking met woningbouwcorporaties
- Inloopspreekuren en workshops voor bewoners
- Kortingsacties op inheemse planten (bij deelnemende tuincentra)
- Afkoppelacties hemelwaterafvoer door afkoppelcoaches
- Voorbeeldtuinen in alle deelnemende gemeenten
- Kinderactiviteiten: Heuvelrugtuinsafari, workshops
- Lezingen/workshops voor groenprofessionals
- Open Heuvelrugtuinenroute (in 2025 > 600 deelnemers!)
- Fototentoonstelling in gemeentehuizen en tuincentra
- Nieuwsbrief

centrum. Ook worden regelmatig participatieprojecten georganiseerd. Hierbij zie je dat er ook sociale winst te behalen is. Buren die elkaar doorgaans nauwelijks spreken, ontmoeten elkaar in een ongedwongen setting met een gemeenschappelijk doel.

Samen aanpakken

Mooie herinneringen heb ik aan het vergroenen van voortuinen in Rhenen. De betrokken woningbouwcorporatie ging voorafgaand aan de praktijkdag huis-aan-huis langs de deuren om de bewoners plantpakketten aan te bieden. Verrassend veel huishoudens deden mee en staken de handen uit de mouwen op een zaterdag in november. Een team van vrijwilligers en medewerkers van de campagne en de woningbouwcorporatie hielpen de bewoners met het zware werk. Drie grote containers zorgden voor de afvoer van tegels en groenafval en de aanvoer van tuinaarde. De inheemse plantpakketten werden uitgedeeld en ik liep langs alle tuinen om tips te geven en vragen

te beantwoorden. Na een ochtend hard werken werd iedereen beloond met poffertjes bij een foodtruck.

Durven

Een andere positieve ervaring had ik tijdens het geven van een beplantingsworkshop aan groenprofessionals. We bespraken de voors en tegens van inheemse planten en werkten verschillende beplantingsplannen uit. Hoveniers die doorgaans niet overwegen om inheemse planten toe te passen, kregen handvatten en durf om dit in het vervolg wél te gaan doen.

Brede benadering

Het succes van deze campagne is naar mijn mening te danken aan de brede benadering van het thema. Zowel fysiek als digitaal worden activiteiten georganiseerd voor en met bewoners, kinderen, groenprofessionals, tuincentra, gemeenten en woningbouwcorporaties. Daardoor komen mensen via verschillende kanalen in aanraking met de boodschap van (kwalitatief) vergroenen. Ook is de connectie met de directe

leefomgeving – het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug – iets dat mensen aanspreekt: met mijn tuin draag ik écht iets bij aan de prachtige omgeving waarin ik woon!

Een geheel vormen

Nederland telt 21 nationale parken. Deze nationale parken zijn de meest karakteristieke natuurgebieden van Nederland, die samen de grote diversiteit aan natuur in ons land laten zien. In die context is het voor bewoners rondom die parken ook makkelijker te begrijpen dat inheemse planten in eigen tuin een logische keuze is. Door het toepassen van planten die ook al groeien in de omgeving wordt het leefgebied van flora en fauna alleen maar groter en dat leidt tot één groot, robuust en toekomstbestendig geheel van tuinen en nationaal park.

Frederike van der Kooij is eigenaar van Biodiversituin, ontwerper van heemtuinen en aangesloten bij Wilde Weelde. www.biodiversituin.nl. Zie ook: www.np-utrechtseheuvelrug.nl/heuvelrugtuinen/